

1

Plus ça change, plus c'est la même chose*

2

Bjadžas Buonakorsis jautėsi pavargęs, nes diena buvo sunki, tačiau, būdamas metodiškas žmogus, prieš eidamas miegoti pasiėmė dienoraštį ir parašė vieną sakinį: „Taryba pasiuntė žmogų į Imolą pas kunigaikštį.“ Tikriausiai todėl, kad tai jam neatrodė svarbu, jis nepaminėjo to žmogaus pavardės: tai buvo Makiavelis. O kunigaikštis buvo Čezarė Bordža.

Diena buvo ne tik sunki, bet ir ilga, nes Bjadžas išėjo iš namų auštant. Su juo ant tvirto ponio keliavo jo sūnėnas Pjeras Džakominis, kurį Makiavelis sutiko pasiimti kartu. Taip jau sutapo, kad kaip tik 1502 metų spalio 6-ąją Pjerui suėjo aštuoniolika metų, taigi jam tai buvo labai tinkama diena pirmą kartą leisti į pasaulį. Jis buvo dailiai nuau-gęs jaunuolis, aukštas pagal metus ir malonios išvaizdos.

* Kuo daugiau permainų, tuo labiau viskas lieka po senovei (*pranc.*).

Dėdės globojamas, nes jo motina buvo našlė, jis gavo gerą išsilavinimą, gražiai rašė ir mokėjo sudėti sklandų sakinių ne tik itališkai, bet ir lotyniškai. Makiavelio, kuris aistringai žavėjosi senovės romėnais, patarimu jis gana nuodugniai išstudijavo jų istoriją. Makiavelis buvo įsitikinęs, kad žmonės visada vienodi ir valdomi tų pačių aistrų, todėl panašiomis aplinkybėmis tos pačios priežastys sukelia tuos pačius padarinius; vadinasi, žinojimas, kaip romėnai tvarkydavosi tam tikroje situacijoje, gali padėti vėlesnių laikų žmonėms elgtis išmintingai ir daryti tai, kas naudingiausia. Ir Bjadžas, ir jo sesuo norėjo, kad Pjeras stotų į valstybės tarnybą, kurioje Bjadžas ėjo kuklias pareigas vadovaujamas savo draugo Makiavelio. Misija, į kurią dabar vyko Makiavelis, jaunuoliui buvo puiki proga susipažinti su valstybės reikalais, ir Bjadžas žinojo, kad geresnio mokytojo jis negalėtų tikėtis. Viskas buvo nuspręsta staiga, svarstyti nebuvo laiko, nes Makiavelis tik vakar gavo skiriamuosius raštus kunigaikščiui ir apsaugos raštą. Jis buvo malonus, draugiškas žmogus ir, kai Bjadžas paprašė pasiimti kartu Pjerą, iškart sutiko. Bet vaikino motina nerimavo, nors ir suprato, kad tokios progos negalima praleisti. Pjeras dar niekada nebuvo nuo jos atsiskyręs, jis toks jaunas iškeliauti į priešišką pasaulį; be to, jis buvo geras berniukas, ir ji bijojo, kad Makiavelis jo nesugadintų, nes visi žinojo, kad Makiavelis – nerimtas žmogus ir ištvirkėlis. Maža to, jis nė kiek šito nesigėdijo ir pasakodavo nepadarias istorijas apie savo nuotykius su miesto moterimis ir pakelės užėigų tarnaitėmis, nuo kurių dorybingos moters skruostus nuplieksdavo raudonis. Užvis blogiausia, kad jis pasakodavo

jas taip juokingai, jog niekaip negalėdavai nutaisyti rimto veido. Bjadžas ją įtikinėjo:

– Brangioji Frančeska, dabar, kai Nikolo vedė, jis atsisakys palaido gyvenimo. Marjeta, jo žmona, gera moteris ir myli jį. Kodėl tu manai, kad jis toks kvailas ir švaistys pinigų tam, ką namuose gali gauti veltui?

– Vyras, kuris taip myli moteris kaip Nikolo, niekada nepasitenkins viena, – atkirto ji, – juo labiau jeigu ji yra jo žmona.

Bjadžas pamanė, kad iš dalies ji sako tiesą, bet nesirengė šito pripažinti. Jis gūžtelėjo pečiais.

– Pjerui aštuoniolika. Jeigu jis dar neprarado nekaltybės, pats laikas tai padaryti. Ar tu dar skaistus, sūnėne?

– Taip, – atsakė Pjeras taip tiesiai, kad buvo neįmanoma juo nepatikėti.

– Nėra nieko, ko nežinočiau apie savo sūnų. Jis negalėtų padaryti to, kam aš nepritarčiau.

– Tokiu atveju, – tarė Bjadžas, – tu neturi jokio pagrindo dvejoti, ar patikėti jį žmogui, kuris gali būti naudingas jo karjerai ir iš kurio jis, jeigu yra protingas, gali išmokti daug ko, kas jam pravertis visą gyvenimą.

Mona Frančeska sugižusi pažvelgė į brolių.

– Tu pakvaišęs dėl to žmogaus. Jis tave lengvai vynioja aplink pirštą. O kaip jis elgiasi su tavimi? Jis tavimi naudojasi, šaiposi iš tavęs. Kodėl jis turėtų būti viršesnis už tave Kanceliarijoje? Kodėl tu patenkintas būdamas jo pavaldinys?

Bjadžas buvo maždaug to paties amžiaus kaip ir Makiavelis, kuriam buvo trisdešimt treji, bet kadangi jis vedė Marsilijaus Fičino, garsaus filosofo, kurį globojo tuo metu miestą

valdę Medičiai, dukterį, pradėjo dirbti valdžios įstaigoje anksčiau už Makiavelį. Mat tais laikais įtakingi užtarėjai padėdavo gauti tarnybą taip pat dažnai, kaip ir nuopelnai. Bjadžas buvo vidutinio ūgio, apkūnus, apskrito, nesveikai išraudusio, geraširdiško veido. Jis buvo doras ir darbštus, nepavydus žmogus, žinantis savo trūkumus ir patenkintas savo kuklia padėtimi. Mėgo gerą gyvenimą ir gerą draugiją ir, kadangi netroško daugiau negu įstengė turėti, galėjo būti laikomas laimingu žmogumi. Jis nebuvo talentingas, bet nebuvo ir kvailas. Jei būtų toks buvęs, Makiavelis nebūtų pakentęs jo draugijos.

– Nikolo protingiausias iš visų, šiuo metu tarnaujančių Sinjorijoje, – pasakė jis.

– Nesąmonė, – atkirto mona Frančeska.

(Sinjorija buvo Florencijos miesto taryba, kuri prieš aštuonerius metus išvijus Medičius tapo svarbiausiu valstybės vykdomosios valdžios organu.)

– Jis taip puikiai pažįsta žmones ir išmano valstybės reikalus, kad jam galėtų pavydėti net tie, kurie dvigubai už jį vyresni. Paminėsi mano žodį, sesute, jis daug pasieks ir, patikėk manim, jis ne iš tų, kurie pameta savo draugus.

– Aš nepasitikiu juo nė per nago juodymą. Jis atsikratys tavimi kaip nereikalingu šlamštu, kai tik nebebūsi jam naudingas.

Bjadžas nusijuokė.

– Gal tu tokia pikta dėl to, kad jis niekada tau nesimeilino, sesute? Nors turi aštuoniolikos metų sūnų, vyrams tebesi patraukli.

– Jis ne toks kvailas, kad bandytų suvilioti padorią moterį.

Žinau jo įpročius. Gėda, kad Sinjorija leidžia ištvirkėliams puikuotis mieste ir piktinti garbingus žmones. Jis tau patinka, nes prajuokina tave ir pasakoja nešvankias istorijas. Tu nė kiek už jį ne geresnis.

– Neužmiršk, kad niekas nemoka pasakoti nešvankių istorijų geriau už jį.

– Ir kaip tik dėl to tu laikai jį nuostabiai protingu?

Bjadžas vėl nusijuokė.

– Ne, ne tik dėl to. Savo misiją Prancūzijoje jis atliko labai sėkmingai, o jo pranešimai buvo parašyti tiesiog meistriškai; tai buvo priversti pripažinti net tie Sinjorijos nariai, kurie asmeniškai jo nemėgsta.

Madona Frančeska piktai gūžtelėjo pečiais. O Pjeras, kaip ir dera protingam jaunuoliui, tylėjo. Tarnyba Kanceliarijoje, kurią jo dėdė ir motina buvo jam numatę, jam nekėlė entuziazmo, o sumanymas išvykti į kelionę labai patiko. Kaip jis ir tikėjosi, dėdės gyvenimo išmintis nugalėjo motinos nerimą ir būgštavimus, ir viskas baigėsi tuo, kad kitą rytą Bjadžas užsuko jo pasiimti ir juodu, Bjadžas pėsčiomis, o Pjeras ant savo ponio, patraukė į netoliese esančius Makiavelio namus.

3

Arkliai jau stovėjo prie durų, vienas Makiaveliui ir du tarnams, kurie turėjo vykti kartu su juo. Pjeras, palikęs savo ponį palaikyti vienam iš tarnų, nuėjo paskui dėdę į namą. Makiavelis nekantraudamas jų laukė ir atžariai pasisveikino.